

§ 110

Diarienum: IFN-2017/00096

Yttrande över remiss - Se barnet! (SOU 2017:6)

Beslut

Individ- och familjenämnden yttrar sig i enlighet yttrande 2017-03-21 inkl. revideringar.

Paragrafen justeras omedelbart.

Reservation

Ulrika Edman (V) "reserverar sig till förmån för eget ändringsförslag gällande tillägg till remissyttrandet Se barnet! Vi menar att yttrandet genomgått avsevärda förbättringar med de tillägg som arbetats in efter Vänsterpartiets förslag, men att det inte är tillräckligt. Som parti kommer vi därför att skicka in vårt eget förslag till remissyttrande då detta är en av de viktigaste frågorna kopplat till barn och kvinnors livsvillkor fritt från våld."

Ärendebeskrivning

Umeå kommun har beretts tillfälle att yttra sig över Justitiedepartementets betänkande av 2014 års vårdnadsutredning "Se barnet!"

Sammanfattning av förslaget:

Huvuduppgiften har varit att utvärdera 2006 års vårdnadsreform och om syftet med reformen – att stärka barnrättsperspektivet- har uppnåtts. En annan uppgift har varit att kartlägga och analysera orsakerna till ökningen av antalet vårdnadsfall. Bedömningen i betänkandet är att barnrättsperspektivet har stärkts och att barn kommer numera till tals i större utsträckning än tidigare och barns bästa har en framträdande roll vid bedömningar angående vårdnad, boende och umgänge. I 2006 års reform lyftes föräldrarnas förmåga att samarbeta fram som en särskilt viktig faktor för gemensam vårdnad. Ett intryck som utredarna fått är att föräldrar sedan dess i stor utsträckning fokuserar mera på

samarbetsproblem än tänkbara lösningar för att på så sätt få ensam vårdnad varför regleringen 2006 kan ha blivit konflikt drivande.

Betänkandets förslag:

- Att införa krav på att föräldrar ska ha deltagit i informationssamtal innan de i domstol framställer ett tvistigt yrkande om vårdnad, boende eller umgänge.
- Ett kompetens- och lämplighetskrav för medlare införs i lag.
- Särskilt fokus på föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet vid bedömningen av vårdnadsfrågan. Syftet är att fokusera på barnets situation och konsekvenserna för barnet.
- Domstolen ska få besluta om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det.
- Principen om barnets bästa är avgörande för samtliga frågor om vårdnad, boende och umgänge och barn ska få höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.
- Om det kommer fram uppgifter om att barnet riskerar fara illa måste socialnämnden och domstolen alltid göra en riskbedömning, ett handläggningsstöd för detta ska tas fram av Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.
- Om en vårdnadshavare uppsåtligt dödat eller skadat den andra vårdnadshavaren ska en tillfällig vårdnadshavare kunna utses om det finns särskilda skäl, t.ex. (t.ex. en advokat eller biträdande jurist) i avvaktan på att en särskild förordnad vårdnadshavare kan utses.
- Några ytterligare förslag ges också vad gäller forumregler för personuppgifter och handläggningsfrågor för nämnden och domstolen. Utredningarnas kvalitet ska förbättras, utredningstiden begränsas till fyra månader och sekretessbrytande bestämmelser införs för socialnämnd beträffande inhämtande av uppgifter från annan socialnämnd.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Umeå kommun ställer sig sammantaget positiv till betänkandet, framförallt att barnets bästa ska vara avgörande för samtliga frågor om vårdnad boende och umgänge. Umeå kommun ställer sig tveksam till att vissa av förslagen kommer att få avsedd effekt.

Arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Ahmed Hersi (V) har ett tilläggsyrkande till yttrandet:

”Utredningen innehåller förslag som vi ställer oss *positiva* till. Hit hör

- att förtydliga barns rätt till information,
- att ändra i lagtexten så att begreppet barnets vilja byts ut mot barnets inställning och åsikt,
- att stärka barnets rätt att komma till tals inom ramen för snabbupplysningar och samarbetsamtal samt
- att barnet ska kunna höras av socialnämnden även om en vårdnadshavare motsätter sig det.

Dessa åtgärder syftar till att stärka barnets rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade.

Tryggheten för barn kan förväntas öka genom förslag om

- förbättrad kvalitet på riskbedömningar,
- möjligheter till informationsinhämtning från socialtjänsten i andra kommuner,
- tydliga forumregler vid skyddade personuppgifter liksom
- nya möjligheter för att den förälder som dödat eller allvarligt skadat den andra föräldern inte längre ska få vara vårdnadshavare, dock förutsatt att detta tillämpas mindre restriktivt än enbart vid ”särskilda skäl”.

Andra av utredningens förslag väcker oro och som vi bestämt *motsätter oss*. Hit hör

- särskilt att gemensam vårdnad ska bli möjlig även om båda föräldrarna motsätter sig den, men också
- förslaget om att domstolen ska vara restriktiv med att fatta interimistiska beslut om vårdnad och
- att det i princip inte ska gå att få sin talan prövad om parten inte först har deltagit i informationssamtal och lämnar in bevis på detta till domstolen liksom

Ytterligare *andra angelägna frågor* som utredningen hade i uppdrag att behandla avfärdas efter att nästan inte ha analyserats alls. Det gäller frågan om juridisk företrädare för barnet och frågan om barns talerätt som föreslogs redan 1979 (SOU 1979:63 Barnets rätt 2). Dessa reformer skulle visa på att vi menar allvar med att vi vill göra barnet till bärare av rättigheter.

Det finns också *generella brister* i denna över 600 sidor tjocka utredning som påverkat förslagen.

- Utgångspunkt i utredningen är att gemensam vårdnad i princip alltid är bäst för barnet. Detta medför att den som hävdar ensam vårdnad inte uppfattas sätta barnets bästa främst, och därmed riskerar att bli bedömd som en dålig förälder. Och än sämre förälder om också umgänge ifrågasätts.
- Utredningen fokuserar på konflikten i sig inte dess orsaker.
- Ordet våld förekommer ofta i texten, men någon beskrivning av hur vanligt det är i kvinnors och barns familjeliv och hur det påverkar dem att uppleva våldet finns inte.
- Rådande könsmaktsordning berörs en gång och egentligen indirekt genom ordet "maktbalans" (s 224).
- En tendens i utredningen är man skuldbelägger och misstänkliggör den förälder som önskar ensam vårdnad genom att man hävdar att lagtexten om samarbete fungerar konflikt drivande genom att en förälder skapar konflikt, eller att föräldern missbrukar skyddade personuppgifter eller framför "påståenden" om våld.

Allt detta medför att våld som orsak till separation/skilsmässa och därmed till konflikt om vårdnad, boende och umgänge både ifrågasätts och uppfattas som något sällsynt trots att forskningen visar att det är vanligt.

Utredningen förbigår att *advokater* ofta rekommenderar mödrar att inte berätta om våld som de själva eller barnet upplevt för att inte komplicera ärenden om vårdnad och umgänge.

Dessutom blir de mödrar och barn som bär våldserfarenheter ifrågasatta inom *rättsväsendet* i utredningar och bedömningar om brottsmisstankar riktade mot den andre föräldern när frågor om det samtidigt pågår en vårdnadskonflikt. Förutom att många rättsfall visar detta framgår det också en ny avhandling: Törnqvist, Nina: Att göra rätt: En studie om professionell respektabilitet, emotioner och narrativa linjer bland relationsvårdsspecialiserade åklagare. Stockholm 2017".

Arbetsutskottet diskuterar frågan och reviderar förvaltningens yttrande utifrån en del av Hersis (V) synpunkter.

Andreas Lundgren (S), Hans-Åke Rönnlund (S), Anna-Karin Sjölander (C) och Igor Jonsson (M) yrkar bifall till det reviderade förslaget.

Propositionsordning

Ordförande ställer Lundgrens (S) m.fl. yrkande mot Hersis (V) yrkande och finner att arbetsutskottet bifaller Lundgrens (S) m.fl. yrkande.

Arbetsutskottet har därmed beslutat att föreslå nämnden att bifalla det reviderade yttrandet.

Nämndens beslutsordning

Yrkanden

Ulrika Edman (V) har ett tilläggsyrkande till yttrandet:

”Utredningen innehåller förslag som vi ställer oss positiva till. Hit hör

- att förtydliga barns rätt till information,
- att ändra i lagtexten så att begreppet barnets vilja byts ut mot barnets inställning och åsikt,
- att stärka barnets rätt att komma till tals inom ramen för snabbupplysningar och samarbetsamtal samt
- att barnet ska kunna höras av socialnämnden även om en vårdnadshavare motsätter sig det.

Dessa åtgärder syftar till att stärka barnets rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade.

Tryggheten för barn kan förväntas öka genom förslag om

- förbättrad kvalitet på riskbedömningar,
- möjligheter till informationsinhämtning från socialtjänsten i andra kommuner,
- tydliga forumregler vid skyddade personuppgifter liksom
- nya möjligheter för att den förälder som dödat eller allvarligt skadat den andra föräldern inte längre ska få vara vårdnadshavare, dock förutsatt att detta tillämpas mindre restriktivt än enbart vid ”särskilda skäl”.

Andra av utredningens förslag väcker oro och som vi bestämt motsätter oss. Hit hör

- särskilt att gemensam vårdnad ska bli möjlig även om båda föräldrarna motsätter sig den, men också

- förslaget om att domstolen ska vara restriktiv med att fatta interimistiska beslut om vårdnad och
- att det i princip inte ska gå att få sin talan prövad om parten inte först har deltagit i informationssamtal och lämnar in bevis på detta till domstolen liksom

Ytterligare andra angelägna frågor som utredningen hade i uppdrag att behandla avfärdas efter att nästan inte ha analyserats alls. Det gäller frågan om juridisk företrädare för barnet och frågan om barns talerätt som föreslogs redan 1979 (SOU 1979:63 Barnets rätt 2). Dessa reformer skulle visa på att vi menar allvar med att vi vill göra barnet till bärare av rättigheter.

Det finns också generella brister i denna över 600 sidor tjocka utredning som påverkat förslagen.

- Utgångspunkt i utredningen är att gemensam vårdnad i princip alltid är bäst för barnet. Detta medför att den som hävdar ensam vårdnad inte uppfattas sätta barnets bästa främst, och därmed riskerar att bli bedömd som en dålig förälder. Och än sämre förälder om också umgänge ifrågasätts.
- Utredningen fokuserar på konflikten i sig inte dess orsaker.
- Ordet våld förekommer ofta i texten, men någon beskrivning av hur vanligt det är i kvinnors och barns familjeliv och hur det påverkar dem att uppleva våldet finns inte.
- Rådande könsmaktsordning berörs en gång och egentligen indirekt genom ordet "maktbalans" (s 224).
- En tendens i utredningen är man skuldbelägger och misstänkliggör den förälder som önskar ensam vårdnad genom att man hävdar att lagtexten om samarbete fungerar konflikt drivande genom att en förälder skapar konflikt, eller att föräldern missbrukar skyddade personuppgifter eller framför "påståenden" om våld.

Allt detta medför att våld som orsak till separation/skilsmässa och därmed till konflikt om vårdnad, boende och umgänge både ifrågasätts och uppfattas som något sällsynt trots att forskningen visar att det är vanligt.

Utredningen förbigår att advokater ofta rekommenderar mödrar att inte berätta om våld som de själva eller barnet upplevt för att inte komplicera ärenden om vårdnad och umgänge.

Dessutom blir de mödrar och barn som bär våldserfarenheter ifrågasatta inom rättsväsendet i utredningar och bedömningar om brottsmisstankar riktade mot den andre föräldern när frågor om det samtidigt pågår en vårdnadskonflikt. Förutom att många rättsfall visar detta framgår det också en ny avhandling: Törnqvist, Nina: Att göra rätt: En studie om professionell respektabilitet, emotioner och narrativa linjer bland relationsvårdsspecialiserade åklagare. Stockholm 2017".

Andreas Lundgren (S), Anna-Karin Sjölander (C), Igor Jonsson (M) och Rabih Ballout (KD) yrkar bifall till arbetsutskottets förslag till beslut.

Propositionsordning

Ordförande ställer arbetsutskottets förslag till beslut mot Edmans (V) yrkande och finner att nämnden bifaller arbetsutskottets förslag till beslut.

Nämnden har därmed beslutat att bifalla det reviderade yttrandet.

Beslutsunderlag

Yttrande 2017-03-21

Justitiedepartementets betänkande "Se barnet" SOU 2017:6

Beredningsansvariga

Christina Halleröd, Socialt ansvarig samordnare

Sofia Rönnholm, enhetschef Familjerätten